

Posudek na práci Mgr. Filipa Sedláka „Svoboda svědomí v Duchu Kristově - stěžejní zásada husitské teologie“

Anna Hogenová

Máme před sebou text překypující myšlenkami, které jsou vedeny naprosto upřímnou osobní badatelskou nevyhnutelností autora, směřujících k tomu, co je tak nosné a krásné v myšlení husitské teologie, která je tolik napojena a prohloubena o filosofii, ale i tím, co je nevýslovné, a co náleží do oblasti víry. Základní intence je obsažena v názvu této dizertace „Svoboda svědomí v Duchu Kristově“ – stěžejní zásada husitské teologie“. Je třeba hned na počátku recenze podtrhnout, že právě tato idea je základní, nejen v masarykovském filosofickém a teologickém dědictví, ale prostupuje celé české dějiny a existenci českého a moravského lidství; můžeme říci, československého duchovního naturelu. Práce je psána s ohledem na analýzu toho, co mnohdy nelze analyzovat, ale pouze přijmout jako fenomén; ve fenomenologii tomu říkáme akceptace, jež je počátkem zrozeným, tedy je početím, které se rodí jen v mysli toho, kdo je pro to otevřen. Náš svět není vyplněn jen pragmatickými účelnostmi, které musíme vykonávat dle povelů z vypočítaných systémů (fenomén *das Ge-stell*), které nám předkládají v podstatě uměle vyrobenou budoucnost, do níž nás musí posléze „vtlačit“ fenomén „*die Machenschaft*“, který je jen kontrolováním toho, co děláme a co neděláme.

Člověk nemůže žít bez absolutního ukotvení, ztrácí dnes půdu pod nohama a chce se dobrat Boha analytickými karteziánskými cestami, což je nonsens, o kterém věděli již staří Řekové, přestože Cartesia nepotkali.

Autor této pozoruhodné práce je veden intencí dobrat se společného základu v hledání svobody a svědomí u mnoha teologů a je třeba poctivě říci, že jeho tázání je velmi hluboké, osobní, uvlastněné. To je na práci skvělé. Na škodu v porozumění jeho textu je třeba na počátku jeho úvah vysvětlit čtenáři, co znamená např. „metafyzika“ v jeho podání. „*Meta tá fysiká*“, je myšlením transcendujících obsahů, jež jsou za horizontem rescendence; v současné filosofii je metafyzikou jsoucno v celku, např., pojem hmoty u Marxe, novopozitivistický výklad podstaty věcí, nalezený v jazyce (sémantika, pragmatika syntax) a na tom založená celá digitalita, vládnoucí současnému světu. Tyto základní pojmy jsou dnes analyzujícím směrem vědeckého bádání, tolik charakteristickým pro descartovský problém pravdy jako jistoty, že dochází k mnoha těžko vysvětlitelných konfuzím. To je současnost. Konfuze tohoto typu

je tak častá, že filosofie se rozpadá do vědeckých oborů jako je sociologie, politologie, antropologie, sociologie, gender studies atp., že se vlastně úplně likviduje, protože tyto vědy jsou v podstatě empirické a odmítají jako neverifikovatelné to, co filosofie od počátku jest, tj. myšlení myšleného. Proto jsou multiplikovány pojmy svobody, svědomí, pravdy atd., že se v tom člověk ztratí a znechuceně od toho odbíhá k tématům uchopitelnějším, jako jsou empirické výzkumy ve vědách humanitních, kopírujících přírodovědu, což je podle nás zásadně chybné; to kritizoval nejen Husserl, ale i mnoho jiných myslitelů od poloviny předminulého století dodnes. Přesto však nominalistický a empirický přístup v metodologii je dnes nejdůležitější a je obecně přijímán jako ten nejdokonalejší. Tento úvod je důležitý pro recenzování této práce.

V práci se střetá víra jakožto dar od vhladů, které v mysli vznikají jako výsledky usebírání - legein a uvlastňování (das Er-eignis). Ukazuje se, že autor je velmi vzdělán, protože jeho otázky, postřehy při srovnávání názorů na svobodu a svědomí u různých autorů jsou zralé, nejsou jednoduše přejaté od sekundárních pisatelů, jako tomu bývá velmi často u prací tohoto typu.

„Já u kormidla“ – nesvoboda, „Jiný u kormidla“ -svoboda, tj. právě vhledy založené na myšlení myšleného a na víře, ale je třeba si uvědomit, že duše, která dle Herakleita nemá hranice, „i kdybychom šli světa kraj“, má v sobě dost místa ve smyslu řeckého „chóra“, které nemá hranice na rozdíl od místa ve smyslu „topos“, jež hranice má, a právě proto se toto topos stalo v novověku základem myšlení „more geometrico“, které jen analyzuje a pak skládá.

Ale problémy víry mají před sebou fenomény, které analýze odporují, a pokud se tak činí, je to vždy na úkor té jednoduché jednoduchosti, jež je základem bezpodmínečné lásky, ve smyslu caritas oproti cupiditas. Autor transcendenci pokládá za základní podmínku svědomí a svobody u Církve Československé husitské, což je ale i u mnohých ostatních církví.

Luthеровo „láska se svobody vzdává“ je autorovi předmětem pro promyšlení, v němž nachází momenty naprostého souhlasu, ale místy i neshodu. Vždyť to podstatné na pravé lásce teď, je, že člověka vyvádí ze sebe ven, a proto svoboda svědomí je vlastně absolutní svrchovaností autority Ducha Kristova. Přitom ale svědomí nesmí ztratit svůj existenciální rozměr, proto je svědomí v Církvi Československé husitské stále tím kotevním lanem veškerého rozhodování vůbec. V práci se objevují jména a jejich myšlenky v rezonanci a někdy i v mírném nesouhlasu u obrovského množství teologů, jako jsou např. Farský, Trtík, Vogel, Kučera, Mistr Jan Hus, George Tyrrell, Emil Brunner, z těch starších Chelčický, dále pak Komenský, Havlíček, Masaryk, Voogt a další.

Autor vychází z toho, co patří Mistru Janu Husovi: Nešlo mu o proklamaci, šlo mu o jeho vlastní svědomí, odtud ta touha po opravdovosti u Havlíčka Borovského, Dobrovského, Masaryka, ale i Havla. To je přeci myšlenka, která nese Čechy a Moravu dodnes, i když je dnes moderním liberalismem diskreditována všude, kde to jen trochu jde. Autor velmi podrobně a se smyslem pro hlubiny fenoménů, ukazuje čtenáři rozdíly v odpovědi na otázku, na čem se zakládá podstata svobody svědomí, a právě proto i odpovědnost u jednotlivých myslitelů v rámci Církve Československé husitské, u Farského, Trtíka, Tyrrella a dalších.

Velmi jemně provází čtenáře cestami, v nichž se tito myslitelé setkávali a rozcházeli s poukazem na Ducha svatého. Vše získává svůj poslední smysl v podřízenosti Kristu. To vše vystupuje v kontrastu k modelu katolickému, jenž je institucionální a legalistický.

Tyrrellovo následování živého ducha autor přijímá smířlivě, se smyslem pro potřeby praxe, která je právě dnes tak důležitá. Máme vycházet z živého Ducha Kristova, nikoli výlučně z novozákonní interpretace. Autor si uvědomuje úskalí svého tázání a hledačství, a proto mluví o neustálém zápolení intelektualismu, voluntarismu a sentimentalismu, což je ale také plodem analytičnosti současného karteziánského myšlení, platného především pro empirické vědy. Je třeba si připomenout, že např. intencionalita, jak ji ukazuje fenomenologie, si uvědomuje, že není možné pitvat myšlenky na tyto části, bez toho, aniž by se nerozplynula jednoduchost víry, prosvěcující svět jednoduchým světlem, které dnešní rozpolcený člověk potřebuje nejvíc, aby sám sebe našel v usebrání a v uvlastnění v tišíně duše, kterou sdílí s Bohem.

Základ ve vztahu k Duchu Kristově je však nalezen v Trtíkově podání: *“Ducha Kristova tedy nemůžeme poznat bez Písma ani tradice, přesto Duch Kristův je autoritou nad Písmem i tradicí. Nikoli však jako nějaký abstraktní princip, ale jako vzkříšený a živý Pán Ježíš Kristus, který se s námi setkává v Duchu svatém. Bez osobního vztahu k Ježíšovi není v církvi Kristův duch jako realita, nýbrž pouze jako theologický pojem ducha Kristova. Máme-li takový pojem ducha Kristova, nemáme ještě skutečného ducha Kristova. Tento duch se nesděluje předáváním pojmu ducha Kristova, vzájemnou výměnou theorie, učení, theologie a filosofie. Žije a sděluje se jen tam, kde jsou osobnosti v osobním vztahu ke Kristu. (Poznámka č. 592 – Trtík, Duch Kristův, Písmo a tradice, s. 3.)*

Tato myšlenka je vroucí a v dnešní době, kdy spousta lidí bere antidepresiva, protože technologický svět neposkytuje opětovanou vroucnost, jejíž potřeba roste nejen u dětí a všech dalších, nesmírně intenzivně. Také proto má tato práce

velký význam pro vyprahlou současnost, v níž člověk mívá sebe samého a nepotkává absolutno jako to, co mu náleží jako to nejbližší a nejdůležitější.

Tyto úvahy jsou nemírně potřebné, čtenář potřebuje na srovnávání reflexe svobody svědomí potkat Ducha Kristova v sobě samém, nikoli jako součást, vedle jiných součástí, ale jako totožnost, kterou fenomenologie chápe jako něco hlubšího, důležitějšího a pravdivějšího, než je pouhá stejnost. Když dvě věci jsou stejné, zůstávají dvěma věcmi, pokud dvě věci jsou totožné, stávají se jednou jednoduchou věcí, a to přesně analyzujícímu „světověku“ nesmírně chybí, proto práci jednoznačně doporučuji k obhajobě, je velmi hluboká, otevírající záhyby lidské duše, vede k napětí bytostného tázání, které jak víme, vede jedině ke zrození vhlédů, jež jsou s námi jednou jednoduchou věcí, a o to jde.

Jednu chybu, ale práci vytýkám, přesnější citace pod čarou, chybějící uvozovky u některých citací v textu, to by mělo být opraveno, pak ale rozhodně bude dobré, pokud bude text publikován.

Intence této práce má v sobě implicitně obsažen i smysl českých dějin, počátky českého založení, ideu češství, která musí být v myslích jednotlivých lidí vždy znovu být porozena, poprvé a naposled, aby mohla prolongovat i do nejisté budoucnosti, která nám dnes otevírá bránu. Jde o poctivou a hlubokou věc.

V Praze dnes 11. 7. 2022

Prof. PhDr. Anna Hogenová, CSc.